

J A A R V E R S L A G

2007

R A A D   V O O R   D I E R E N A A N G E L E G E N H E D E N

DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN IS EEN OVERLEGPLATFORM VAN ORGANISATIES EN DESKUNDIGEN, DAT DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit ADVISEERT OVER VRAAGSTUKKEN OP HET GEBIED VAN DE GEZONDHEID EN HET WELZIJN VAN GEHOUDEN DIEREN. HIJ BASEERT ZICH DAARBIJ OP DE MEEST RECENTE ONTWIKKELINGEN IN DE WETENSCHAP EN HOUDT REKENING MET DE OPVATTINGEN DIE LEVEN IN DE EUROPESE, EN IN HET BIJZONDER DE NEDERLANDSE, SAMENLEVING. (missie 2007)

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAG 2007

VOORWOORD

1. INLEIDING

- 1.1 Werkwijze van de Raad voor Dierenaangelegenheden
- 1.2 Website Raad voor Dierenaangelegenheden

2. DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGHEDE

- 2.1 Samenstelling van de Raad voor Dierenaangelegenheden
- 2.2 Wijziging in de Raad voor Dierenaangelegenheden

3. HET BUREAU VAN DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGHEDE

- 3.1 Samenstelling van het Bureau
- 3.2 Wijzigingen binnen het Bureau
- 3.3 Werkwijze van het Bureau

4. ADVIEZEN EN PUBLICATIES in 2007

- RDA 2007/07 Advies Art. 33 GWWD-overgangsregeling
- RDA 2007/06 Inventarisatie welzijn dieren
- RDA 2007/05 Toekomstmuziek voor dieren en dierbeleid
- RDA 2007/04 Voor productie houden van knobbelzwanen
- RDA 2007/03 Wrak vee
- RDA 2007/02 Reactie Raad op richtlijnen van de Vereniging van Nederlandse
Circusondernemingen (VNCO)
- RDA 2007/01 Inventarisatie allergie voor dieren

5. DOORWERKING ADVIEZEN

6. FORUM WELZIJN GEZELSCHAPSDIEREN

7. EVALUATIE VAN DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGHEDE

8. FINANCIËLE VERANTWOORDING

- Personele uitgaven
- Materiële uitgaven
- Totale apparaatuitgaven

BIJLAGE: OVERZICHT VAN PUBLICATIES 2002-2007

VOORWOORD

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) in 2007 met het oog op de toekomst

Het jaar 2007 was het eerste jaar van mevrouw Verburg als minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit in het kabinet Balkenende-IV. Voor het eerst stond dierenwelzijn als onderwerp in het regeerakkoord.

De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft in de zomer een advies uitgebracht aan de minister. In de Raad zitten immers de voorlieden van nagenoeg alle organisaties die zich professioneel met gehouden dieren bezighouden. Dit advies (waarin de minister o.a. gewaarschuwd werd voor de zgn. Babylonvalkuil, d.w.z. het gevaar dat iedere sector wat anders verstaat onder dierenwelzijn) heeft geleid tot verdere overwegingen in de Raad over de maatstaven voor dierenwelzijn. Contact met het grote EU-welzijnsproject Welfare Quality heeft geleid tot implementatie van Europees ontwikkelde graadmeters en meetlatten voor dierenwelzijn in het RDA-advies dat eind 2007 door de Tweede Kamer gevraagd werd betreffende de mogelijke gevolgen van het bouwen van megastallen. Deze hoofdlijn van RDA-activiteiten ging gepaard met advieswerk over uiteenlopende zaken die vanuit de RDA-leden zelf en het ministerie van LNV aan de orde gesteld zijn, maar die in eerste instantie minder aandacht vangen dan dierenwelzijn en megastallen.

Dieren zijn nog nooit zo het onderwerp van belangstelling geweest als in 2007. Het ongemakkelijke is dat gehouden dieren voor zo enorm uiteenlopende doelen gehouden worden. Van voedselbron tot gezelschap, van sportieve compagnon tot grondstofleverancier voor schoenzolen, van puur economische exploitatie tot gelijkgerechtigde coëxistentie. Dat gegeven kleurt elke discussie over de verschillende facetten van dierenwelzijn, waaronder diergezondheid. De Raadsleden hebben hun best gedaan om in consensus een opinie te geven over de diverse onderwerpen, maar de zoektocht naar consensus is een vertragende factor en de vraag is of consensus in deze baaierd van meningen niet een utopie geworden is. De Raad adviseert per definitie de minister op wetenschappelijke gronden betreffende beleidsvraagstukken en daarbij is consensus minder belangrijk dan tempo en afspiegeling van meningen. In de missie van de Raad staat immers ook dat bij de adviezen rekening gehouden wordt met de opvattingen zoals die bestaan in de samenleving.

Eén en ander is nadrukkelijk helder geworden bij de zesjaarlijkse evaluatie van de Raad, zoals die eind 2007 is uitgevoerd. Aan het bestaansrecht van de Raad twijfelt niemand, maar de werkwijze vraagt inmiddels om een *update*. Het RDA-bureau, bestaande uit een vijftal medewerkers, is in 2007 grotendeels vernieuwd wat team en huisvesting betreft. De komende jaren gaat met nieuw élan op nieuwe manieren gewerkt worden, waarbij de missie in zoverre verandert dat de Raad wil bestaan uit onafhankelijke experts en minder uit belangenbehartigers. Niet toevallig zijn echter de belangenbehartigers ook goede experts en dat maakt dat deze verandering niet tot een compleet nieuwe Raadsinvulling leidt. Wel tot een accentverschuiving. Sneller uitgebrachte, eventueel pluriforme adviezen, uitgebracht door groepen deskundigen die gezamenlijk een unieke kennis vertegenwoordigen – dat is het toekomstbeeld van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Onverkort een eer om daar lid van te zijn.

Dieren zijn nog nooit zo belangrijk geweest – daarover is iedereen het immers eens.

Prof. Dr. H. Vaarkamp, voorzitter

1. INLEIDING

1.1 Werkwijze Raad voor Dierenaangelegenheden

De Raad voor Dierenaangelegenheden adviseert de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gevraagd en ongevraagd over beleid aangaande de gezondheid en het welzijn van gehouden dieren.

De adviezen zijn gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke ontwikkelingen en op wat er leeft in de (Nederlandse) maatschappij.

De Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de wetenschap, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties op het gebied van de dierhouderij. De LNV-beleidsdirecties Landbouw, Voedselkwaliteit & Diergezondheid en Visserij, alsmede de Voedsel- en Warenautoriteit en het Ministerie van VWS hebben een adviseurzetel in de Raad.

De Raad kent een groslijst van onderwerpen waarover hij de Minister zou willen adviseren. Jaarlijks kunnen raadsleden onderwerpen aan de groslijst laten toevoegen. Jaarlijks wordt door de raadsvergadering uit deze groslijst een werkljst geselecteerd: dit zijn de onderwerpen die dat betreffende jaar in behandeling zullen worden genomen en vallen onder de categorie 'ongevraagde adviezen'. Adviesvragen van de Minister, vallende onder de categorie 'gevraagde adviezen', worden met voorrang in het werkprogramma ingeschoven. Dat kan tot gevolg hebben dat onderwerpen van de werkljst weer naar de groslijst verplaatst worden. Bij aanvang van het werkjaar 2007 stonden er 23 onderwerpen op de groslijst. Daarvan waren er nog 3 uit 2006 in behandeling en zijn er nog 2 op de werkljst geplaatst. Uiteindelijk zijn er in 2007 5 adviezen uitgebracht, waarvan 2 gevraagd door de Minister van LNV.

Adviezen kunnen worden voorbereid in werkgroepen. Deze werkgroepen bestaan meestal uit (onafhankelijke) deskundigen, eventueel aangevuld met één of meerdere raadsleden. De werkgroepen worden begeleid en gecoördineerd door het bureau van de Raad.

De adviezen worden besproken in en vastgesteld door de Raadsvergadering. Consensus is daarbij geen vereiste: er kunnen minderheidsstandpunten in een advies worden opgenomen. De Raad komt vijf maal per jaar in vergadering bijeen.

1.2 Website

Door verschillende oorzaken was de website van de Raad, op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl en www.rda.nl gedurende het gehele jaar nauwelijks operationeel. Uiterlijk en inhoud waren verouderd en het bleek technisch niet mogelijk de inhoud door de RDA-medewerkers te laten bijhouden. Ook de ICT-ondersteuning bleek niet bij machte een werkbare situatie te creëren. Een website als interactief communicatiemiddel voor de RDA leek voorlopig niet haalbaar.

Ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag is het tij echter ten gunste gekeerd: op basis van een door de Dienst Landelijk Gebied (DLG) ontwikkeld format is in anderhalve maand tijd een compleet nieuwe RDA-website ingericht. De adressen zijn hetzelfde gebleven, uiterlijk, inhoud en functionaliteit zijn volledig vernieuwd. Ook het onderhoud en beheer van de inhoud kan nu gemakkelijk door het RDA-bureau zelf gedaan worden.

Alle door de Raad sinds 2002 uitgebrachte adviezen zijn nu weer gemakkelijk te vinden en in PDF-format te downloaden. De website is interactiever door een nieuwsbrief functie en een RDA-dropbox. Het uiterlijk en de uitstraling zijn aangepast aan deze tijd.

2. DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

2.1 Samenstelling van de Raad voor Dierenaangelegenheden

De RDA bestaat uit 14 leden en 5 adviseurs. De 14 leden vertegenwoordigen het bedrijfsleven, consumenten, maatschappelijke organisaties en de wetenschap. De 5 adviseurs vertegenwoordigen de overheid in de Raad. De Raad heeft een onafhankelijke voorzitter, die tevens deel uit maakt van het Bureau van de Raad.

Samenstelling van de Raad per 31 december 2007:

<i>Voorzitter RDA</i>	De heer prof. dr. H. Vaarkamp
Centraal Bureau Levensmiddelenhandel	De heer ir. M.J.B. Jansen, hoofd Consument en Kwaliteit
Centrale Organisatie Vleessector	De heer H.W.A. Swinkels, bestuurslid
DIBEVO	De heer J.Th. de Jongh, voorzitter
Faculteit Diergeneeskunde Utrecht	De heer prof. dr. F.J. van Sluijs, hoogleraar Geneeskunde Gezelschapsdieren
Gezondheidsdienst voor Dieren	De heer prof. dr. A. Pijpers, directeur
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde	De heer prof.dr. L.J. Hellebrekers, voorzitter
LTO Nederland	De heer S.J. Schenk, voorzitter vakgroep rundveehouderij
Nederlandse Bond van Handelaren in Vee	De heer drs. P.A. Thijsse, voorzitter
Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren	Mevrouw drs. H.M. van Veen, manager
NEPLUVI	De heer ir. B.J. Odink, voorzitter
Platform Verantwoord Huisdierenbezit	De heer drs. J. Borgmeier, voorzitter
Productschappen Vee, Vlees en Eieren	De heer drs. S.B.M. Jongerius, secretaris
Productschap Vis, NeVeVi	De heer W. van Eijk beleidsmedewerker Productschap Vis secretaris NeVeVi
Wageningen UR, mede namens Faculteit Diergeneeskunde Utrecht	De heer prof. dr. ir. R.B.M. Huirne, directeur Social Sciences

Adviseurs van de Raad:

Ministerie van LNV, Directie Landbouw	De heer ir. C.A.C.J. Oomen, directeur
Ministerie van LNV, Directie Visserij	De heer ir. Ing. A.J. Vermuë, directeur
Ministerie van LNV, Directie Voedselkwaliteit & Diergezondheid	Mevrouw mr. A. Oppers, directeur
Ministerie van VWS	vacature
Voedsel en Waren Autoriteit, Directie Toezichtbeleid en Communicatie	De heer ir. W.J.H. van der Sande, hoofdinspecteur

2.2. Wijzigingen in de Raad voor Dierenaangelegenheden

Wijzigingen in de Raad voor Dierenaangelegenheden in 2007, in chronologische volgorde

1 januari 2007

De heer drs. P. van der Wal, hoofdinspecteur van de VWA, verlaat de Raad. Zijn taken als adviseur van de Raad voor Dierenaangelegenheden zijn overgenomen door de heer ir. W.J.H. van der Sande.

1 augustus 2007

Tot 1 augustus 2007 maakt de heer prof. dr. J.H.M. Verheijden deel uit van de Raad. Per de genoemde datum verlaat hij de Raad op eigen verzoek. Minister Verburg heeft hem eervol ontslag verleend.

1 augustus 2007

Op voordracht van Wageningen UR en de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht treedt de heer prof. dr. ir. R.B.M. Huirne toe als lid van de Raad. De heer Huirne is directeur Social Sciences van Wageningen UR.

1 augustus 2007

De heer drs. J. Borgmeier, voorzitter van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit, neemt de plaats in van de heer A. Achterkamp. De heer Achterkamp is voor onbepaalde tijd niet beschikbaar als Raadslid. De heer J. Borgmeier was reeds bij de Raad bekend als vaste vervanger in geval van afwezigheid van de heer Achterkamp.

25 september 2007

De heer ir. J.C.M. van Rijsingen, raadslid voor het Productschap Vis en NeVeVi, zal voor langere tijd niet beschikbaar zijn als Raadslid. Zijn taken worden overgenomen door de heer W. van Eijk, beleidsmedewerker van het Productschap Vis en secretaris van NeVeVi.

3. HET BUREAU VAN DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

3.1 Samenstelling van het Bureau

De Raad wordt in zijn werk ondersteund door het Bureau van de Raad. De samenstelling van het Bureau was in 2007 als volgt:

Secretaris, hoofd van het Bureau:	de heer drs. L. (Laurens) Hoedemaker (1.0 fte)
Adjunct-secretaris	de heer ir. S.J. (Sikko) Beukema (0.5 fte)
Assistent-secretaris	mevrouw drs. M (Marianne) Kerkhoffs (0.6 fte)
Secretaresse	mevrouw S.T.M. (Sandra) van der Nat (0.5 fte)

3.2 Wisseling van de leden van het bureau

In 2007 is de samenstelling van het Bureau als volgt gewijzigd:

Mevrouw dr. drs. I.D. de Wolf, *secretaris*, heeft het Bureau per 1 februari 2007 verlaten. Zij heeft de functie aanvaard van directeur van het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren. Per 1 juli 2007 is zij opgevolgd door de heer drs. L. Hoedemaker.

Mevrouw M. Boutkan is in de functie van *secretaresse* van het Bureau opgevolgd door mevrouw S.T.M. van der Nat per 6 december 2007.

3.3 Werkwijze van het bureau

Het bureau van de Raad is het dagelijkse aanspreekpunt van de Raad en heeft de volgende taken:

- secretariële ondersteuning van de Raad en zijn werkgroepen
- PR en communicatie, inclusief website
- afstemming met LNV-directies
- planning vergaderingen, afhandeling financiën en andere ondersteunende werkzaamheden.

3.4 Verhuizing van het Bureau

Nadat het bureau eind 2005 van het hoofdgebouw van LNV aan de Bezuidenhoutseweg naar de dependance aan de Laan van Nieuw Oost Indië verhuisde, was het in augustus 2007 tijd voor een volgende verplaatsing. De vestiging aan de Laan van NOI wordt volledig ingezet als kantoor voor de Dienst Regelingen en de bewoners van dat pand werden grotendeels overgebracht naar het LNV-gebouw aan het Willem Witsenplein 6. Ook het bureau van de RDA is meeverhuisd en heeft bovendien in die beweging een stevige ruimte-inkrimping gerealiseerd. Hoewel het voor de samenwerking en de afstemming van de werkprocessen gemakkelijker zou zijn het bureau van de Raad dicht bij de beleidsdirecties, dus op het hoofdgebouw aan de Bezuidenhoutseweg, te huisvesten, is vooralsnog niet duidelijk of en op welke termijn dat gerealiseerd zal worden.

4. ADVIEZEN EN PUBLICATIES in 2007

RDA 2007/01 Inventarisatie allergie voor dieren

Op verzoek van het Ministerie van LNV heeft de Raad geïnventariseerd in hoeverre allergische reacties bij de mens voorkomen als gevolg van blootstelling aan dierlijke allergenen.

Dit rapport werd opgesteld door een zware werkgroep bestaande uit humane en veterinaire experts op het gebied van o.a. allergologie, longzieken, immunologie, veterinaire volksgezondheid en gezelschapsdierengeneeskunde van het AMC, LUMC, IRAS, UU en WUR. De werkgroep heeft over een periode van ruim een jaar alle tot op heden beschikbare wetenschappelijke kennis geïnventariseerd. De werkgroep en de Raad hebben geconstateerd dat nog veel nader onderzoek gewenst is. Dit rapport heeft weliswaar niet geleid tot een advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden, maar de tot op heden bekende feiten zijn wel ter beschikking gesteld aan het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG), om te gebruiken in de voorlichting naar (toekomstige) houders van gezelschapsdieren. Bovendien is het rapport overhandigd aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

RDA 2007/02 Reactie Raad op richtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Circusondernemingen (VNCO)

Het rapport "Welzijn circusdieren – richtlijnen voor het houden en laten optreden van dieren in circussen" door de Vereniging van Nederlandse Circus Ondernemingen (VNCO) is op verzoek van de Directie Landbouw van het Ministerie van LNV ter toetsing aan de Raad voorgelegd. Daarbij heeft de VNCO de Raad verzocht zich ook uit te spreken over de mogelijkheden voor implementatie en handhaving van de richtlijnen.

De Raad meende dat het rapport in deze vorm gezien moest worden als een eerste aanzet om tot degelijk onderbouwde richtlijnen te komen. De voorgelegde richtlijnen riepen veel vragen op omdat de motivering en onderbouwing te summier waren of ontbraken. Ook werd op diverse relevante aspecten niet of onvoldoende ingegaan en waren onderdelen met elkaar in tegenspraak. Binnen de voorgelegde richtlijnen werd bijvoorbeeld onvoldoende rekening gehouden met soortspecifieke eigenschappen en welzijnsbehoeften.

De Raad had op basis van het rapport weinig vertrouwen in het zelfregulerende vermogen van VNCO om het welzijn van de dieren in circussen te waarborgen. De Raad adviseerde derhalve de richtlijnen te herschrijven en daarbij uit te gaan van reeds bestaande rapporten, zoals de Oostenrijkse Guidelines for the keeping of wild animals in circusses, de richtlijnen van European Association of Zoos and Aquaria en het Nederlandse Dierentuinbesluit en, indien van toepassing, te beargumenteren waarom op welke onderdelen van voornoemde richtlijnen afgeweken wordt. De gemaakte keuzes worden daardoor beter inzichtelijk. Tevens werd aanbevolen de situatie in Engeland en België mee te wegen.

De Raad werd ook gevraagd zich uit te spreken over mogelijkheden tot implementatie en handhaving van de richtlijnen, bijvoorbeeld door de richtlijnen te koppelen aan certificering. De Raad adviseerde om eerst de richtlijnen te herschrijven en te trachten hiervoor een groter draagvlak binnen de branche te creëren. Vervolgens zou de Raad voor Accreditatie ingeschakeld kunnen worden om tot een formele accreditatie-erkenning te komen.

RDA 2007/03 Wrak vee

Op initiatief van het door de Dierenbescherming voorgedragen raadslid, mevrouw van Veen, heeft de Raad een advies uitgebracht over de problematiek hoe om te gaan met zogenaamd wrak vee. Naast de signalen en voorbeelden dat veehouders te lang 'zelf dokteren' als dieren ziek of gewond raken, waardoor dieren langer lijden dan noodzakelijk is, maakt de recent gewijzigde Europese regelgeving op het gebied van hygiëne en op het gebied van transport van dieren het ook lastiger dan voorheen om wrak vee economisch te verwaarden.

Wrak vee wordt in de Nederlandse regelgeving gedefinieerd als 'vee dat meer dan licht ziek dan wel meer dan licht gewond is'. Het advies is er op gericht om via preventie het probleem van wrak vee zoveel mogelijk te voorkomen en om, als een dier toch wrak is (geworden), het lijden zoveel mogelijk te beperken.

Om te zorgen dat dieren tijdig worden behandeld adviseert de Raad om:

1. te stimuleren dat de dierenarts vroegtijdig wordt ingeschakeld bij ziekte of verwonding van dieren op het bedrijf.
2. te bevorderen dat iedere veehouder in overleg met zijn dierenarts een bedrijfsgezondheidsplan opstelt, waarin onder meer opgenomen is een afspraak betreffende periodieke bedrijfsbezoeken, hoe om te gaan met zieke dieren, wat wordt gedaan om wrak vee te voorkomen en hoe met wrak vee wordt omgegaan, waaronder eventueel het doden van het dier.
3. dat individuele dierenartsen nagaan op welke wijze zij de drempel bij veehouders kunnen verlagen om vroegtijdige hulp van een dierenarts in te schakelen. De Raad verwacht van de beroepsorganisatie van dierenartsen hierbij een stimulerende rol.
4. een onderling afgestemde voorlichtingscampagne op te zetten, gericht op het voorkomen van wrak vee door de veehouderijsector, de hobbydierhouders, de slachtsector, de dierenartsen, dierenbeschermingsorganisaties en de overheid. Het initiatief moet daarbij bij de sector liggen.
5. duidelijkheid te geven welk nog net niet-wrak alsook welk wrak vee nog mag worden geslacht voor humane consumptie.

Verder adviseert de Raad om voor het doden van wrak geworden dieren in verband met afvoer ter destructie:

6. het onder voorwaarden toe te staan aan de veehouder om wrakke dieren zelf te bedwelmen door middel van een penschiettoestel en daarna te laten verbloeden.
7. in de Europese Unie te pleiten voor aanpassing van de Europese regels om toe te staan dat veehouders zelf dieren mogen doden.
8. voor het doden van kleine dieren op het bedrijf door de veehouder zelf onderzoek naar alternatieve methoden uit te voeren.
Tenslotte adviseert de raad om, met betrekking tot door een ongeval acuut wrak geworden dieren, in de Europese Unie te bepleiten dat:
9. vlees en andere producten van door een ongeval wrak geworden, maar overigens gezonde, dier op de internationale markt kan worden afgezet.
10. veehouders bij wie op het bedrijf een wrak, maar overigens gezond, dier wordt gedood in aanmerking laten komen voor de Europese subsidies (de slachtpremies), die ook gelden voor veehouders waarvan de dieren op het slachthuis worden gedood en geslacht.

De Raad wil benadrukken dat de veehouder te allen tijde zelf verantwoordelijk blijft voor het wel en wee van het vee op zijn bedrijf.

RDA 2007/04 Voor productie houden van knobbelzwanen

Op verzoek van de Minister van LNV heeft de Raad het voor productie houden van knobbelzwanen in de vorm van een zgn. zwanendrift nogmaals beoordeeld. De Raad ziet geen zwaarwegende argumenten om zijn bezwaren zoals geformuleerd in het advies RDA 1995/01 (Positief- en negatieflijsten voor Productiedieren, behorende bij Artikel 34 van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren) te herzien.

RDA 2007/05 Toekomstmuziek voor dieren en dierbeleid

Tijdens een op 10 november 2006 gehouden mini-symposium in Sociëteit De Witte is afscheid genomen van prof. dr. C.J.G. (Cees) Wensing als voorzitter van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Tijdens dit minisymposium is het aandachtsgebied van de Raad, de diergezondheid en het dierenwelzijn, door een vijftal inleiders vanuit verschillende invalshoeken belicht. In de publicatie "Toekomstmuziek voor dieren en dierbeleid" zijn de teksten van de inleidingen van Leon Janssen, Jan Cees Vogelaar, Freek van Sluijs, Maarten Frankenhuis en Elsbeth Stassen opgenomen. Hiermee wordt een beeld geschetst van de ontwikkelingen die zich tijdens het voorzitterschap van de heer Wensing hebben voorgedaan en van de onderwerpen waar de Raad zich de komende tijd over zou kunnen/moeten uitspreken.

RDA 2007/06 Inventarisatie welzijn dieren

Naar aanleiding van het in het reageerakkoord vastgelegde voornemen om een nieuwe nota Dierenwelzijn te publiceren heeft de RDA gemeend de Minister van LNV ongevraagd informatie te moeten geven die mogelijk als bouwsteen kan dienen voor die nota.

De Raad stelt vast dat het onderwerp dierenwelzijn snel emoties oproept en dat daardoor nogal wat overleg gefrustreerd dreigt te raken. Vrijwel iedereen is het er wel over eens dat welzijn van dieren van belang is. Over de wijze waarop en de mate waarin het welzijn van dieren het best kan worden verbeterd bestaan echter nogal wat verschillende meningen.

De Raad is van mening dat het voor een afgewogen beleidsontwikkeling onder meer van belang is om te weten hoe het met het dierenwelzijn is gesteld naar de mening van degenen die (vaak beroepshalve) het meest te maken hebben met dieren: om geformuleerd beleid met succes te kunnen uitvoeren is draagvlak in de sectoren immers onontbeerlijk en draagvlak bouwen begint met luisteren naar de meest betrokken mensen. Daarom heeft de Raad de meningen gepolst in die sectoren waar de meeste dieren gehouden worden. Tevens is de mening gevraagd van een aantal andere partijen uit de ketens die voor het welzijn van dieren een belangrijke rol spelen, zoals de transportsector en de retail. Het gaat hierbij om zowel de productiedieren als de gezelschapsdieren en de hobbymatig gehouden dieren.

Op 12 juli 2007 zijn de resultaten van de inventarisatie aan de Minister van LNV aangeboden. Een eerste conclusie die de Raad uit deze inventarisatie kon trekken is dat de interpretatie van het begrip dierenwelzijn buitengewoon divers is. Als daar niet voldoende rekening mee gehouden wordt bij het ontwikkelen en uitdragen van beleid dreigen Babylonische spraakverwarringen.

De Raad heeft aangekondigd een vervolgonderzoek in te stellen met als doel de Minister te adviseren over de meest effectieve benadering van de verschillende sectoren van dierhouderij aangaande het dierenwelzijnsbeleid. In de raadsvergadering in november 2007 bleek uit een presentatie van Prof. dr. Harry Blokhuis over het Welfare Quality-project dat in internationaal verband soortgelijke stappen werden voorbereid. De Raad heeft besloten aan te haken bij de resultaten van voornoemd onderzoek en zal zijn werkzaamheden op dit onderwerp weer oppakken wanneer de WQ-onderzoeksresultaten worden vrijgegeven.

RDA 2007/07 Advies Art. 33 GWWD-overgangsregeling

Bij het uitbrengen van het advies voor invulling van Art. 33 GWWD (Positieflijsten voor in Nederland te houden dieren, RDA 2006/10) had de RDA toegezegd te zullen komen met een nader advies met betrekking tot de problematiek rond niet op de positieflijsten voorkomende diersoorten die op dit moment wel in Nederland gehouden worden. De minister van LNV heeft ook om dit advies verzocht.

Gelijk met de inwerkingtreding van de positieflijst zal er voor op dat moment gehouden exemplaren van diersoorten die niet op deze lijst voorkomen een (overgangs-) regeling moeten worden getroffen. Volgens de huidige inzichten uit de sector betreft het zeer hanteerbare aantallen dieren.

Als eerste onderdeel van de overgangsregeling zal voor de betreffende dieren en hun eigenaren een identificatie- en registratiesysteem moeten worden opgezet. Het is noch de bedoeling noch de verwachting dat bij invoering van de positieflijst dieren van soorten die niet op deze lijst voorkomen door hun eigenaren worden afgestaan. Toch kan het voorkomen dat een eigenaar afstand doet van zijn dieren. Een tweede onderdeel van de overgangsregeling is daarom dat onder verantwoordelijkheid van een herplaatsingscommissie deze dieren worden ondergebracht bij een gekwalificeerd opvangcentrum. Een derde onderdeel van de overgangsregeling betreft een uitsterfbeleid: er dient een wettelijk fokverbod te komen. Tot slot valt niet uit te sluiten dat er in de overgangsfase mensen zullen zijn die zich niet melden, maar toch niet meer toegestane dieren houden. Hiervoor wordt geadviseerd een handhavingsbeleid in te stellen waarbij de dieren wel in beslag worden genomen. Ook deze dieren worden geïdentificeerd en geregistreerd en via de eerder genoemde herplaatsingscommissie herplaatst.

Het is de verwachting dat in de eerste helft van 2008 Art. 33 GWWD en de bijbehorende overgangsregeling van kracht zullen worden.

5. DOORWERKING EERDER UITGEBRACHTE ADVIEZEN

Wet-en regelgeving omtrent hobbydieren (RDA 2003/02)

In antwoord op Tweede Kamervragen naar aanleiding van de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2004 gaf de Minister op 10 oktober 2003 aan dat door de Raad een advies is opgesteld over de wet- en regelgeving omtrent hobbydieren (RDA 2003/02) en dat er tevens een inventarisatie is gemaakt van risico's die voortvloeien uit het hobbymatig houden van dieren (RDA 2003/01). Mede op basis van deze stukken is gesproken met diverse belangenvertegenwoordigers van hobbydierhouders en worden hobbydierhouders nu in de afwegingen meegenomen bij herzieningen van het preventiebeleid voor dierziekten.

Positief –en negatieflijsten (RDA 2003/07, RDA 2004/03 en RDA 2006/10)

Op verzoek van de Minister werden door de Raad positief- en negatieflijsten opgesteld ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (RDA 2003/07 en RDA 2004/03). Op de positieflijst zijn dieren geplaatst die vanuit de gezondheid en het welzijn van het dier gezien geschikt zijn om als gezelschapsdier te houden, hoewel de Raad van mening was dat hieraan in een aantal gevallen voorwaarden gesteld zouden moeten worden. Dieren die op de negatieflijst zijn geplaatst, zijn vanuit een diergezondheids- en dierenwelzijnsperspectief niet geschikt als gezelschapsdier. Hoewel de Minister besloot deze lijsten, ondanks druk van verschillende partijen in de Tweede Kamer, niet op te nemen in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, waren deze lijsten wel mede aanleiding om een werkconferentie "Welzijn gezelschapsdieren" te organiseren. Om een vervolg te geven aan (de resultaten van) de werkconferentie werd begin 2005 het Forum Welzijn Gezelschapsdieren door de Minister geïnstalleerd. Het Forum maakte deel uit van de Raad. In het Algemeen Overleg van 14 september 2006 heeft de Minister aan de Tweede Kamer toegezegd het oordeel van de Raad te vragen inzake de nadere invulling van artikel 33 van de GWWD en het daarbij aan de Raad over te laten of dat in de vorm van een positief- dan wel negatieflijst zou moeten gebeuren. Dit heeft in 2006 geresulteerd in een door de Raad opgezette positieflijst van dieren die in Nederland gehouden zouden mogen worden. De Minister heeft in 2007 aangegeven dat zij deze lijst om zal zetten in regelgeving.

Natuurlijk gedrag van: melkvee en vleeskalveren (RDA 2006/04), varkens (RDA 2006/05) en legkippen en vleeskuikens (RDA 2006/06)

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaat in deze adviezen in op de vraag welke belemmeringen er bestaan voor melkvee en vleeskalveren, varkens, legkippen en vleeskuikens in de huidige professionele houderij om hun natuurlijke gedrag uit te kunnen voeren en geeft per categorie dieren belangrijkste knelpunten die prioriteit in de aanpak hebben.

Deze drie adviezen zijn mede basis geweest voor het opstellen van de Nota dierenwelzijn die door de Minister van LNV op 12 oktober 2007 naar de Tweede kamer is gezonden.

Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland (RDA 2004/02)

In 2004 heeft de Raad geadviseerd hoe het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland het beste kan worden (her)ingericht. Dit advies was mede ingegeven door de aangekondigde herziening van de Europese regelgeving op dit gebied, de wens van de regering om te dereguleren en het geven van meer eigen verantwoordelijkheid aan de sector. De Raad stelt voor om ten aanzien van voedselproducerende dieren te komen tot een structuur waarbij diergeneesmiddelen alleen worden voorgeschreven door de "eigen" practicus. Deze zou eventueel verplicht kunnen worden de middelen die worden voorgeschreven dagelijks bij een centraal systeem te melden. Op deze wijze wordt voorkomen dat het voorschrijven van diergeneesmiddelen een "intieme daad" wordt. Waar het de Raad om gaat is dat een systeem mogelijk wordt gemaakt waarbij het afleveren van diergeneesmiddelen ook door anderen dan de eigen practicus kan geschieden. De Raad wenst zelfs dat onderzocht wordt of het niet mogelijk is het vergunningensysteem aan te passen, waarbij ook anderen dan dierenartsen of apothekers de vergunning verkrijgen (bepaalde) UDA-middelen ('middelen af te leveren door de dierenarts of op recept van de dierenarts door een apotheker; toediening door de dierenarts of houders van dieren') af te mogen leveren. De Raad stelt voor om meer middelen onder het UDA-regime te laten vallen. Alleen die diergeneesmiddelen die een gevaar kunnen vormen voor mens of doedier dan wel om beleidsmatige redenen een "gevaar" kunnen vormen, zouden nog de UDD-status ('toediening uitsluitend door de dierenarts, uit eigen apotheek') moeten krijgen. Tot besluit beveelt de Raad aan de wachttijden voor diergeneesmiddelen binnen de Europese Unie te harmoniseren. De Minister heeft in op 5 november 2007 invulling gegeven aan artikel 67 van EU-richtlijn 2004/28 waarin de kanalisatieproblematiek van diergeneesmiddelen geregeld is. Het bijbehorende besluit zal op 1 juli 2008 van kracht worden.

Op 17 december 2007 heeft de minister van LNV een brief over antibioticaresistentie aan de Tweede Kamer gezonden. Daarin werd aangegeven hoe om zal worden gegaan met een centrale registratie van diergeneesmiddelen. Ook zijn er informatie factsheets op de website van het ministerie van LNV geplaatst over de POM-/non-POM-regeling (regeling receptplicht diergeneesmiddelen voor productiedieren).

Immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij (RDA 2005/02)

In 2005 heeft de Raad een advies uitgebracht over immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij. Het castreren van biggen is een onderwerp dat zowel vanuit maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven als van de zijde van politieke partijen veel aandacht heeft:

op 29 november 2007 ondertekenden het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV), de Land en Tuinbouw Organisatie (LTO Nederland) en de Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV) de Verklaring van Noordwijk voor het verdoofd castreren van biggen. De ambitie van deze Verklaring van Noordwijk wordt mede ondersteund door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de directeur van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren.

Dromedaris als productiedier (RDA2006/08)

Naar aanleiding van de aankoop van enkele drachtige dromedarissen door een jonge ondernemer ontstond de vraag of deze diersoort wel in Nederland kan worden gehouden. De dromedaris staat niet op de lijst van in Nederland voor productie te houden diersoorten (artikel 34 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren). De Raad is gevraagd advies uit te brengen over het in Nederland houden van de dromedaris *Camelus dromedarius* voor productiedoeleinden, rekening houdend met de diergezondheid en het dierenwelzijn en daarbij te vermelden of het noodzakelijk is om in aanvulling op het Besluit welzijn productiedieren extra voorwaarden te stellen aan het houden van dromedarissen voor productiedoeleinden.

De Raad heeft geconcludeerd dat uit de informatie die, conform het toetsingskader, moet worden overlegd blijkt dat de gezondheid en het welzijn van de dromedaris kan worden gewaarborgd indien de diersoort voor productiedoeleinden gehouden wordt.

De Minister heeft de betreffende dromedarishouder op basis van dit advies een voorlopige ontheffing verleend voor het houden van de dromedarissen voor productie, onder de voorwaarde dat gedurende een periode van twee jaar informatie verzameld moet worden om het toetsingsmodel dat door de Raad is geadviseerd, inhoud te geven. Daarop gebaseerd zal worden bekeken of deze diersoort definitief op de positieflijst van 'voor productie te houden dieren' kan worden geplaatst.

6. FORUM WELZIJN GEZELSCHAPSDIEREN

Op 25 januari 2005 werd het Forum Welzijn Gezelschapsdieren op verzoek van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) geïnstalleerd. Het Forum heeft van begin 2005 tot eind 2007 bestaan, conform het instellingsbesluit, en viel formeel onder de Raad voor Dierenaangelegenheden.

Het Forum signaleerde dat bij gezelschapsdieren een aantal gezondheids- en gedragsproblemen voorkomt door tekortkomingen in de fokkerij, handel en transport, maar ook door slechte verzorging en huisvesting. Om tot structurele verbeteringen te komen zal de sector gezelschapsdieren moeten samenwerken en professionaliseren. De primaire verantwoordelijkheid voor het welzijn van het dier ligt bij de houder. Om het welzijn van het dier te verbeteren deed het Forum de volgende voorstellen: inzetten van certificering van de bedrijfsmatige fokkerij de handel en de dienstverlening, het invoeren van een I&R systeem en het sterk verbeteren van de voorlichting naar de kopers en houders van dieren. Omdat voorlichting een belangrijke rol speelt bij aankoop van dieren, bij een goede verzorging en bij bescherming van consumentenbelangen werd in oktober 2006 het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG) opgericht. Op 31 oktober 2007 ging het LICG officieel voor het publiek van start.

De samenstelling van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren was als volgt:

De heer prof. dr. H.Vaarkamp	Voorzitter
Mevrouw drs. H. Relou	Secretaris, tot 29 juni 2007
De heer A. Achterkamp	Voorzitter van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit, tot 25 juni 2007
De heer Borgmeier	Namens de PVH, vanaf 25 juni 2007
De heer J.Th. de Jongh	Voorzitter van de Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO.
ir. P.J.A.L Munters	Hoofd Afdeling Dierlijke productie en Welzijn van de Directie Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
prof. dr. F.J. van Sluijs	Hoogleraar Geneeskunde van Gezelschapsdieren bij de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht.
drs. H.M. van Veen	Voorzitter van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren.
drs. M. Verburgh	Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.

7. EVALUATIE VAN DE RAAD VOOR DIERENDIERENAANGELEGENHEDEN

Volgens het instellingsbesluit van de RDA moet één keer in de zes jaar een evaluatie worden uitgevoerd van de taakvervulling van de RDA.

Nadat in 2002 het bureau Berenschot over de periode 1995 -2001 had gerapporteerd is het nu een consortium van het bureau Andersson Elffers Felix (AEF) en Toine van Oosterhout Interim Management (TvOIM) dat, in opdracht van de LNV-beleidsdirectie Voedselkwaliteit & Diergezondheid, de periode 2002-2007 evalueert.

In samenspraak met de Directie VD en het RDA-bureau is besloten dat er behalve een gedegen analyse van de voorgaande periode, ook aanbevelingen voor de toekomst van de RDA geformuleerd moeten worden. Gezien de maatschappelijke en politieke belangstelling voor dierenwelzijn en diergezondheid is er *geen* twijfel over de noodzaak van het voortbestaan van de Raad. De manier waarop de RDA zijn functie in het bestuurlijke en beleidsmatige werkveld vervult zou, gezien de grote maatschappelijke veranderingen sinds 2001, wellicht *wel* aanpassing behoeven.

Het onderzoek bestaat uit dossier- en deskresearch, de analyse van een aantal uitgebrachte RDA-adviezen en een twintigtal interviews met personen die vanuit zeer uiteenlopende invalshoeken met de RDA te maken hebben.

De onderzoeksresultaten en de aanbevelingen worden in maart 2008 aan de opdrachtgever, de Directeur VD van het Ministerie van LNV, aangeboden. Op 17 april 2008 zal een presentatie van de resultaten en aanbevelingen aan de RDA-leden plaatsvinden.

De uitwerking van de aanbevelingen zal in 2008 ingezet worden en zal eind 2008 afgerond moeten zijn.

Het jaarverslag van 2008 zal inhoudelijk uitgebreider op de evaluatie in gaan.

8. Financiële verantwoording over 2007

PERSONELE UITGAVEN

	2005	2006	2007
	€ (x 1000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Personele kosten			
Kosten ambtelijk personeel ^{1,2} (2,3 Fte)	230	233	209
Kosten overig personeel ³ (uitzendkrachten, inhuur externen)	73	58	46
Totale personele kosten	303	291	255

MATERIËLE UITGAVEN

	2005	2006	2007
	€ (x 1000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Materiële kosten			
Personeelgerelateerde kosten (waarvan vacatiegelden:)	124	84	84 (37)
Kantoorinrichting en -benodigdheden	32	48	15
Overige algemene uitgaven	8	21	10
Totale materiële kosten	164	153	109

TOTALE APPARAATUITGAVEN

	2005	2006	2007
	€ (x 1.000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Totale personele kosten	303	291	255
Totale materiële kosten	164	153	109
Totale apparaatuitgaven	467	444	364

¹ Deze cijfers zijn anders dan in het jaarverslag 2005 en 2006. De destijds aan de RDA aangeleverde cijfers waren niet correct.

² Exclusief de secretaresse RDA en secretaris Forum Welzijn Gezelschapsdieren.

³ Inclusief inhuur zwangerschapsvervanging secretaris RDA.

CONTACTGEGEVENS

Bezoekadres Willem Witsenplein 6, Den Haag

Postadres Postbus 20401, 2500 EK Den Haag

Telefoon 070 378 52 66

Fax 070 378 63 36

E-mail info@rda.nl

Website www.raadvoordierenaangelegenheden.nl of www.rda.nl

Bijlage: Overzicht van publicaties 2002-2007

Publicaties in 2007

Jaarverslag 2006

2007/02 Reactie Raad op richtlijnen van de Vereniging van Circus Ondernemingen

Het rapport "Welzijn circusdieren – richtlijnen voor het houden en laten optreden van dieren in circussen" is door de Vereniging van Nederlandse Circus Ondernemingen (VNCO) ter toetsing aan de Raad voorgelegd. Daarbij heeft de VNCO de Raad verzocht zich ook uit te spreken over de mogelijkheden voor implementatie en handhaving van de richtlijnen.

2007/03 Wrak vee

Wrak vee wordt in de Nederlandse regelgeving gedefinieerd als 'vee dat meer dan licht ziek dan wel meer dan licht gewond is'. Het advies is er op gericht om via preventie het probleem van wrak vee zoveel mogelijk te voorkomen en om, als een dier toch wrak is (geworden), het lijden zoveel mogelijk te beperken.

2007/04 Voor productie houden van knobbelzwanen

Op verzoek van de Minister van LNV heeft de Raad het voor productie houden van knobbelzwanen in de vorm van een zgn. zwanendrift nogmaals beoordeeld. De Raad ziet geen zwaarwegende argumenten om zijn bezwaren zoals geformuleerd in het advies RDA 1995/01 te herzien.

2007/05 Toekomstmuziek voor dieren en dierbeleid?

Verslag afscheidssymposium prof.dr. C.J.G. Wensing, voorzitter RDA 2001-2006.

2007/06 Inventarisatie Welzijn dieren

De Raad heeft in de verschillende dierhouderijsectoren geïnventariseerd wat men verstaat onder dierenwelzijn en hoe men vindt dat de dierenwelzijnstatus op het gemiddelde bedrijf in die sector is. Naar aanleiding van de inventarisatie waarschuwt de Raad voor Babylonische spraakverwarringen. De Raad zal vervolgonderzoek doen.

2007/07 Advies Art. 33 GWWD - Overgangsregeling

In aanvulling op advies RDA 2006/10 (positieflijsten voor Art. 33 GWWD), adviseert de Raad een overgangsregeling in te stellen voor dieren die niet op de positieflijst staan, maar op moment van inwerkingtreding van Art. 33 GWWD nog wel worden gehouden in Nederland.

Publicaties in 2006

Jaarverslag 2005

2006/01 Gedeelde zorg – Actieplan (publicatie Forum Welzijn Gezelschapsdieren)

Naar aanleiding van de Werkconferentie Gezelschapsdieren (2004) werd op initiatief van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het Forum Welzijn Gezelschapsdieren opgericht. Het Forum valt onder verantwoordelijkheid van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Het Actieplan beschrijft de doelstellingen van het Forum en geeft aan hoe de overheid en de gezelschapsdierensector kunnen samenwerken aan verbetering van het welzijn van gezelschapsdieren.

2006/02 Gedeelde zorg – Feiten en cijfers (publicatie Forum Welzijn Gezelschapsdieren)

Een actueel overzicht van de aard, de omvang en de economische betekenis van de gezelschapsdierensector. Dit rapport zal regelmatig geactualiseerd worden.

2006/03 Mogelijkheden tot versoepeling van het verbod op het hergebruik van dierlijke eiwitten

De Raad voor Dierenaangelegenheden inventariseerde of versoepeling van het verbod op het gebruik van dierlijke eiwitten in voeders voor landbouwhuisdieren haalbaar en acceptabel of juist ongewenst is. In het antwoord zijn de voedselveiligheid, ethische, sociale, milieu- en duurzaamheidsaspecten betrokken.

2006/04 Natuurlijk gedrag van melkvee en vleeskalveren

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaat in dit advies in op de vraag welke belemmeringen er bestaan voor melkvee en vleeskalveren in de huidige professionele houderij om hun natuurlijke gedrag uit te kunnen voeren en geeft de drie belangrijkste knelpunten die prioriteit in de aanpak hebben.

2006/05 Natuurlijk gedrag van varkens

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaat in dit advies in op de vraag welke belemmeringen er bestaan voor varkens in de huidige professionele houderij om hun natuurlijke gedrag uit te kunnen voeren.

2006/06 Natuurlijk gedrag van legkippen en vleeskuikens

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaat in dit advies in op de vraag welke belemmeringen er bestaan voor legkippen en vleeskuikens in de huidige professionele houderij om hun natuurlijke gedrag uit te kunnen voeren en geeft de drie belangrijkste knelpunten die prioriteit in de aanpak hebben.

2006/07 Hoogproductief melkvee: grenzen aan de groei?

Dit advies gaat in op de gevolgen van selectie en fokken op een hoge melkproductie voor de gezondheid en het welzijn van melkvee.

2006/08 Dromedaris als productiedier

Conform het 'nee, tenzij' karakter van de Gezondheids –en welzijnswet voor dieren (GWWD) dient het verzoek tot het houden van dromedarissen als productiedieren in Nederland getoetst te worden. De Raad adviseerde dat dromedarissen zonder aanvullende voorwaarden gehouden kunnen worden.

2006/09 Evaluatie en toekomst van het Europese diergezondheidsbeleid

De Raad adviseert welke aandachtspunten vanuit Nederland in het witboek over het Europese diergezondheidsbeleid van de Europese Commissie ingebracht zouden moeten worden. De inbreng van de Nederlandse zijde zou zich moeten concentreren op vier hoofdthema's: preventie, bestrijding, financiering, communicatie.

2006/08 Dromedaris als productiedier

Conform het 'nee, tenzij' karakter van de Gezondheids –en welzijnswet voor dieren (GWWD) dient het verzoek tot het houden van dromedarissen als productiedieren in Nederland getoetst te worden. De Raad adviseert een ontheffing voor een periode van twee jaar voor een beperkt aantal dieren te verlenen.

2006/10 Positieflijsten

Dit zijn lijsten van diersoorten die volgens de Raad voor Dierenaangelegenheden, conform Art. 33 van de GWWD middels algemene maatregel van bestuur zouden moeten worden aangewezen. Dat wil zeggen dat de in deze lijsten opgenomen diersoorten naar mening van de Raad geschikt zijn om te worden gehouden als gezelschapsdier.

Publicaties in 2005

Jaarverslag 2004

2005/01 De rol van wild bij de insleep en verspreiding van klassieke varkenspest en mond- en klauwzeer in Nederland

In dit advies wordt in kaart gebracht welke rol wilde populaties evenhoevigen kunnen spelen bij de insleep en verspreiding van besmettelijke aangifteplichtige dierziekten zoals klassieke varkenspest (KVP) en mond- en klauwzeer (MKZ).

2005/02 Immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij

In dit advies wordt in gegaan op de vraag of immunosterilisatie een geschikt alternatief is voor de huidige wijze van het castreren (chirurgisch, onverdoofd) van voor productiedoeleinden gehouden varkens.

2005/03 Maintaining or improving farm animal welfare in the light of increasing trade liberalisation and globalisation: a contradiction in terms?

Dit advies gaat in op het spanningsveld tussen de toenemende liberalisering en globalisering en het behouden en bevorderen van het welzijn van productiedieren.

2005/04 Het houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier

In dit advies heeft de Raad geïnventariseerd welke dieren als gevaarlijk moeten worden aangemerkt, wat de huidige situatie is met betrekking tot het houden van gevaarlijke dieren als gezelschapsdier en hoe een en ander in het buitenland is geregeld.

2005/05 Implicaties van de door EFSA geformuleerde opinie over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren voor richtlijn 93/119/EG en het Nederlandse standpunt over deze richtlijn.

De Raad voor Dierenaangelegenheden bestudeerde de opinie van de European Food Safety Authority (EFSA), inclusief het achterliggende wetenschappelijke rapport, over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren.

2005/06 I&R hobbydieren/ definitie gezelschapsdieren

De Raad voor Dierenaangelegenheden werkt in dit advies de vraag uit of een sluitende en bruikbare Identificatie & Registratie regeling voor hobbydierhouders een rol kan spelen bij de problematiek van hobbydieren bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte. Daarnaast wordt er een bruikbare definitie voor de categorie gezelschapsdieren geformuleerd.

2005/07 De erkende dierenarts

De Raad voor Dierenaangelegenheden vindt dat de ruimte die door de Europese regelgeving wordt geboden om een aantal taken van de officiële dierenarts door een erkende dierenarts te laten uitvoeren zo goed mogelijk moet worden benut.

2005/08 Advies over de wintersterfte 2004-2005 van grote grazers in de Oostvaardersplassen

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaat in dit advies in op de verhoogde wintersterfte van de edelherten, Heckrunderen en Konikpaarden in de Oostvaardersplassen in de winterperiode 2004-2005.

2005/09 Inventarisatie van de stand van zaken met betrekking tot ingrepen bij pluimvee

Naar aanleiding van het in het Ingrepenbesluit aangekondigde verbod op ingrepen per 1 september 2006, heeft de Raad de stand van zaken over ingrepen bij pluimvee geïnventariseerd.

Publicaties in 2004

Jaarverslag 2003

2004/01 Dierziektebeleid met draagvlak; deel 2 Onderbouwing van het advies

Verdere onderbouwing van RDA advies 2003/08

2004/02 Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland

Naar aanleiding van de discussie over a) de herziening van de Europese regelgeving betreffende diergeneesmiddelen, b) de uitgangspunten van het regeerakkoord (deregulering en meer verantwoordelijkheid leggen bij de sectoren in de samenleving) en c) de wensen die er leven in de samenleving als het gaat om het toepassen van bepaalde diergeneesmiddelen adviseert de Raad hoe het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland het beste kan worden (her)ingericht.

2004/03 Negatief- en positieflijst voor vissen, reptielen en amfibieën ter invulling van Art. 33 van de GWWD.

In dit advies wordt voor de groepen reptielen, amfibieën en visachtigen per groep een tweetal lijsten voorgesteld; (1) een negatieflijst met soorten die naar mening van de Raad niet op een vanuit gezondheids- en welzijnsoogpunt aanvaardbare wijze gehouden kunnen worden en (2) een positieflijst van soorten die naar de mening van de Raad wél op een vanuit gezondheids- en welzijnsoogpunt aanvaardbare wijze gehouden kunnen worden.

2004/04 Bestialiteit

Op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geeft de Raad antwoord op de vraag in hoeverre aangetoond kan worden dat seksuele omgang met dieren nadelige gevolgen voor het welzijn of de gezondheid van het dier heeft.

2004/05 Strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten

Op verzoek van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) heeft de Raad een advies uitgebracht of en hoe bestaande en toekomstige snelle detectiemethoden ingezet kunnen worden om een mogelijk uitbraak van een aangifteplichtige besmettelijke dierziekte eerder te signaleren.

2004/06 Verkenning van de toekomstperspectieven voor agroproductieparken in Nederland

Op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bracht de Raad dit advies uit.

Publicaties in 2003

Jaarverslag 2002

2003/01 Advies omtrent dierziekten en zoonosen, waarvoor hobbymatig gehouden dieren vatbaar zijn en als drager kunnen fungeren, die een bedreiging kunnen vormen voor de gezondheid van mensen en bedrijfsmatig gehouden dieren en die bij grote bestrijdingscampagnes relevant zijn

Dit advies bracht de Raad uit op verzoek van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit naar aanleiding van de problematiek rondom de hobbymatig gehouden dieren tijdens de MKZ-crisis.

2003/02 Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren

De Raad heeft geïnventariseerd welke Europese, en in het bijzonder Nederlandse, wet- en regelgeving voor hobbydieren en hobbydierhouders relevant is.

2003/03 Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij

Dit rapport is in opdracht van de Raad voor Dierenaangelegenheden opgesteld door ID-Lelystad en Praktijkonderzoek Veehouderij. Het betreft een literatuurstudie naar het voorkomen van welzijnsproblemen in de niet-professionele paardenhouderij. De inventarisatie richt zich voornamelijk op mogelijke welzijnsproblemen die samenhangen met de huisvesting, de verzorging, de basistraining, het transport en het gebruik van paarden. Welzijnrisico's worden geïdentificeerd en kennisleemtes worden aangegeven.

2003/04 Zorgen voor je paard

In de brochure "Zorgen voor je paard" staat wat er bij het hebben en verzorgen van een paard komt kijken. De brochure is bedoeld voor mensen die voor het eerst voor een paard gaan zorgen. De brochure is gebaseerd op het wetenschappelijke rapport "Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij" (RDA 2003/03).

2003/05 Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval

Het doden van vissen is niet wettelijk geregeld. Deze leemte in de wetgeving dient te worden ingevuld omdat vissen net als andere gewervelde dieren pijn, angst en stress kennen. De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft daarom criteria, waaraan het doden van paling en meerval zou moeten voldoen opgesteld.

2003/06 Het doden van drachtige grote landbouwhuisdieren

Naar aanleiding van recente grote dierziekte-uitbraken (o.a. mond- en klauwzeer) onderzocht de Raad voor Dierenaangelegenheden of er verbeteringen in de dodingsmethoden van drachtige grote huisdieren mogelijk zijn.

2003/07 Negatief- en positieflijst voor zoogdieren en vogels ter invulling van Art. 33 van de GWWD.

In dit advies geeft de Raad voor Dierenaangelegenheden aan welke zoogdier- en vogelsoorten al dan niet gehouden kunnen worden conform door de Raad opgestelde criteria.

2003/08 Dierziektebeleid met draagvlak – Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 1 – Advies

Deze gezamenlijke uitgave van de Raad voor Dierenaangelegenheden en de Raad voor het Landelijk Gebied gaat in op het maatschappelijk draagvlak voor het beleid aangaande de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten (Lijst A ziekten). De aanleiding daarvoor werd gevormd door drie grote uitbraken van varkenspest (KVP), mond- en klauwzeer (MKZ) en vogelpest (AI).

Publicaties in 2002

2002/01 Minimum welzijnseisen tijdens bestrijdingscampagnes

De Raad adviseert welke dierenwelzijnseisen tijdens bestrijdingscampagnes van (aangifteplichtige besmettelijke) dierziekten zoals varkenspest en mond- en klauwzeer minimaal gehandhaafd moeten worden. Deze eisen zijn geformuleerd voor vleeskalveren, vleesstieren, melkgevend vee, nuchtere kalveren, schapen, geiten, vleesvarkens en fokvarkens.

2002/02 Fokken met recreatiedieren 1

Problemen voorkomend bij het fokken met hobbydieren zijn omvangrijk, divers en complex. Dit advies beperkt zich tot de schadelijke erfelijke kenmerken bij het fokken met recreatiedieren zoals konijnen, knaagdieren, hoeders en sierduiven.

2002/03 Fokken met recreatiedieren 2

Dit advies is een vervolg op advies 2002/02.

Om als overheid regels te kunnen stellen voor het fokken van recreatiedieren, gebaseerd op Art. 55 van de GWWG bracht de Raad voor Dierenaangelegenheden een advies uit met de volgende vijf onderdelen: criteria om welzijnsbeperkingen te kunnen vaststellen, een groslijst van schadelijke erfelijke kenmerken, informatie over kenmerken in de groslijst, prioriteitsvolgorde bij de groslijst en tot slot mogelijke maatregelen ter bestrijding van het probleem.

2002/04 Advies aan de Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake een plan van aanpak van CatFancy voor de bestrijding van aangeboren afwijkingen bij katten.

Het door CatFancy opgestelde Plan van Aanpak voor de bestrijding van schadelijke erfelijke kenmerken bij raskatten is ter beoordeling aan de Raad voor Dierenaangelegenheden voorgelegd.

2002/05 Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten.

Een advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden over de wijze waarop getoetst kan worden of nog niet in Nederland gekweekte vissoorten vanuit welzijnsoogpunt op aanvaardbare wijze voor productiedoeleinden gehouden kunnen worden.